

פשט הברייתא במסכת מכות

תגובה למאמר על גבולות הארץ \ הרב מרדכי הלפרין \ גיליון ח

ראיתי את המאמר החשוב בענין גבולות הארץ הנדפס בגיליון האחרון של פשטות המתחדשים¹, והיתה לי תועלת גדולה מהדברים, ויש"כ ורוב תודות.

"ושלשת" – מרחק בקו אווירי או בקו הליכה?

רציתי רק להעיר על מה שכתבתם שם בפרק רביעי בענין גבולות הארץ על פי הברייתא במסכת מכות, שמהדין של ושלשת את גבול ארצך אפשר ללמוד שגבול הצפון הוא כ 160 ק"מ צפונית לשכם וגבול הדרום הוא 80 ק"מ דרומה מחברון.

ומיהו אחר בקשת המחילה, לענ"ד זה אינו, כיון שאם באמת המרחק שבין ערי המקלט שצריך להיות שווה מצד ה"ושלשת" הוא המרחק המוחלט שבין הערים, והיינו מה שמכונה המרחק בקו אוירי, לכאורה יהיו כמה תמיהות מהסוגיות, ואכתבן בקצרה.

"ושלשת" – השוואת מרחקים רק בקו צפון/דרום או גם מזרח/מערב?

(א) איתא בתוספתא (מכות פ"ב ה"ב) "נפלה אחת מהן בונים אותה במקומה ומנין שאף במקום אחר ת"ל שש ערים באותו השבט ומנין אף בשבט אחר ת"ל תהיינה שיהו מכוונות וקולטות כראשונות". ולכאורה צ"ב איך אפשר לעשות את העיר מקלט החדשה במקום אחר ואפילו בשבט אחר, והרי כשיעשו כך נמצא דשוב לא יהיה המרחק שוה בין הערים ולא יתקיים הושלשת. ודוחק גדול לומר שכוונת התוספתא היא שכשיבנו את עיר המקלט במקום חדש יצטרכו לשנות את מקומן של כל הערים כך שיתקיים ה"ושלשת" מחדש. [ולא מסתבר כלל שה"ושלשת" קאי רק על המרחק מצפון לדרום אך למזרח ולמערב אין צורך להשוות, ושלכן אפשר לבחור מקום אחר על אותו הקו ממזרח למערב, ובפשטות זה אינו, דעיקר הושלשת הוא כדי שיהיה מרחק שוה בין כל המקומות, וזה בין מצפון לדרום ובין ממזרח למערב].

(ב) בגמ' במכות (י.) איתא, "ערים הללו אין עושין אותן טירין קטנים ולא כרכין גדולים אלא עיירות בינוניות, ואין מושיבין אותן אלא במקום מים ואם אין שם מים מביאין להם מים ואין מושיבין אותן אלא במקום שווקים ואין מושיבין אותן אלא במקום אוכלוסין וכו'".

¹ פשטות המתחדשים, גיליון 8, אב תשע"ט, עמ' 16-36.

והדברים צ"ב מה שייך לומר דינים היכן לקבוע את מקומן של ערי המקלט, והרי המקום צריך להיות בדיוק היכן שיתקיים הושלשת לפי חשבון הגבולות והשילוש של ארץ ישראל. ואין לומר שכוונת הברייתא היא רק שבמקום שמתקיים הושלשת, ששם מקומה הקבוע של עיר המקלט, לשם צריך להביא מים ושווקים ואוכלוסין וכו', זה אינו, דלשון הברייתא היא שאין מושיבין אותן אלא במקום וכו', ומבואר דהווי דינים היכן להושיב את הערים.

הבדל בין מרחק חברון/שכם לבין המרחק שכם/קדש

(ג) בספר משנת יוסף (שביעית פ"ו מ"א) כתב הגר"י ליברמן שליט"א שהמרחק בין חברון לשכם הוא 78 ק"מ, ומשכם לקדש נפתלי 100 ק"מ. ולכאורה א"כ קשה מאד איך התקיים הושלשת, והרי המרחק אינו שווה. וביאר המשנת יוסף דבושלשת לא נאמר שהמרחק יהיה מדוייק אלא סגי שווה בקירוב, ע"כ. ומיהו לכאורה הדברים דחוקים מאד, דמהיכי תיתי להוציא את הדין של ושלשת מידי פשוטו ולומר שהשילוש אינו צריך להיות מדוייק. ולשון הרמב"ם (פ"ח מרוצח ה"ז) היא "וכן מושחין בין כל עיר ועיר מערי מקלט בתחילת הפרשתן עד שיהיו משולשות בשוה". והראב"ד שם כתב "וכן משוין". ולכאורה זה פלא לומר דסגי שיהיו שוות בקירוב. וביותר צ"ע דההפרש בין המרחקים הנ"ל הוא גדול מאד, עכ"פ ביחס למרחקים עצמם, ותמוה טובא לומר שמתקיים בזה הושלשת.

מדובר במרחק קו הליכה ולא בקו אווירי

ועכצ"ל שהדין של ושלשת לא נאמר על המרחק המוחלט שבין הערים, אלא על המרחק לפי אורך הדרכים שביניהן. דפעמים שהדרך עוברת בקו ישר, ופעמים שהיא מתעקמת ומתעקלת מחמת הרים וגבעות ועמקים וגאיות וערים וישובים אחרים שנמצאים בדרך. וכשמושחים ומשווים את המרחק שבין הערים ובין הגבולות, מודדים לפי משך הדרך, ולא לפי המרחק בקו אוירי לולי המכשולים.

ומסתבר מאד שכך צריך למדוד, שהרי טעם המדידה הוא למען מנוסת הרוצח, שיהיה במרחק שווה מכל המקומות, ולכן אין טעם למדוד לפי הקו האווירי שבין הערים אלא לפי משך הדרך שיהיה על הרוצח ללכת עד שיגיע לעיר המקלט. ועוד שלא מסתבר שהתורה תצריך לעשות חישובים ומדידות מסובכים שלא מתחשבים במציאות, ושיצטרכו לנכות את ההרים ולהגביה את העמקים. והפשטות היא שהמדידה נעשית לפי אורך הדרך המובילה ממקום למקום. [ומה שהדרך עלולה להשתנות במשך הזמן, אין בכך שום חסרון, דהושלשת נאמר רק בשעת הפרשת העיר וקביעתה לעיר מקלט, וכמו שאין לחוש אם במשך הזמן העיר גדילה ומתרחבת כך שהמרחק שבין הערים כבר לא יהיה שוה, כך אין לחוש אם במשך הזמן אורך הדרך ישתנה].

ונראה שיסוד הדברים נמצא כבר בערוך לנר (מכות ט: ד"ה דרכים), דהמצוה של תכין לך הדרך ושלשת היא להשוות את מרחק הדרכים שבין הערים.

יישוב כל התמיהות

ולפי יסוד זה מיושבות כל התמיהות הנ"ל. דהא דאיתא בתוספתא דאם נפלה עיר אחת מערי המקלט אפשר לעשות את העיר החדשה במקום אחר ואפילו בשבט אחר, היינו משום דאף כשהעיר החדשה היא במקום אחר שפיר יכול הושלשת להתקיים על ידי שיבחרו מקום שהדרך אליו שוה לשאר הדרכים שבין המקומות. וא"ש נמי מש"כ בברייתא שצריך לקבוע את ערי המקלט במקום שיש שם מים ושווקין ואוכלוסין, והיינו משום שאפשר לבחור בין כמה מקומות שהדרך לשם שוה. [ואפשר גם לבחור מקום שהדרך אליו רחוקה קצת יותר, וכעת יסללו לשם את הדרך מחדש כך שתהיה קצרה יותר, וכגון שיקדרו בהרים].

וא"ש נמי מה שכתב המשנת יוסף שהמרחק שבין חברון לשכם אינו שוה למרחק שבין שכם לקדש, דלעולם צריך שהשילוש יהיה מדויק ולא סגי בקירוב, אלא שלמרות שהמרחק המוחלט בקו אוירי אינו שוה, מ"מ עשו שהדרך שבין אותן הערים תהיה שוה, וכמש"נ, ובכך התקיים הושלשת.

[ואפשר שלפי דברינו יש ליישב ענין נוסף, דמבואר בגמ' במכות שם דשלושת ערי המקלט שבארץ ישראל ושלושת ערי המקלט שבעבר הירדן היו מכוונות זו כנגד זו כמין שתי שורות שבכרם. והנה יש שכתבו שהדין של ושלשת נאמר גם על ערי המקלט שבעבר הירדן. ולכאורה צ"ע איך יכולים ב' הדינים הללו להתקיים יחד, והרי הגבולות בארץ ישראל ובעבר הירדן לא היו שוים ולא הסתיימו בשוה זה כנגד זה. ועי' בשיח יצחק במכות שם מש"כ בזה, ואכתי צ"ע. ולפמשנ"ת השתא אפשר קצת ליישב את הדברים, והיינו שהושלשת התקיים לפי אורך הדרך, ודו"ק].

אין ראייה למקום המדויק של הגבול הצפוני, אך יש ראייה ל"גישה המקומית"

ומדאתינן להכי נמצא שאי אפשר להוכיח את מקום הגבול של ארץ ישראל לפי המדידה של ושלשת, דלמרות שידוע לנו המרחק האוירי שבין חברון לשכם, מ"מ נתון זה לא מעלה ולא מוריד, דהושלשת הוא רק על אורך הדרך, ורק זה היה צריך להיות שוה ולא המרחק המוחלט שבין המקומות. ולכן גם אם המרחק שבין חברון לשכם הוא 78 ק"מ, מ"מ יתכן שהדרך נמשכה למרחק גדול בהרבה, ואי אפשר להוכיח מאורך הדרך את מקום הגבול המדויק.

אמנם נראה שעדיין יש ראייה מכאן דלא כהשיטות שהפליגו את הגבול רחוק מאד לדרום או לצפון, דלא מסתבר כלל שהפרש בין אורך הדרך למרחק המוחלט יהיה כה גדול.

ואשמח לשמוע את דעתו הגדולה של כת"ר על דברי.

הרב מרדכי הלפרין

ירושלים

עוד על הגבול הצפוני של ארץ כנען

תשובה לרב מרדכי פטרפרוינד

קו אווירי או קו הליכה?

א. חישוב המרחקים מהדרום לצפון ע"פ "ושלשת" אכן צריך להימדד על פני הקרקע כבדיני עירובין - כלומר: מדידת קו הליכה - והם דברי הרמב"ם (רוצח ח,ז) "מושחין" וכו'. וכך היה הדבר פשוט גם לי, בין היתר מפני שלא היתה בעבר דרך למדידת מרחקים בקו אווירי.

אלא שאין דרך פשוטה לחשב את כל קווי ההליכה הנדרשים. מאידך תמיד קיים קשר מקורב בין הקו האווירי לקו ההליכה.

לכן, מאחר וקיים קשר ישיר בין המרחק בקו אווירי לבין המרחק בקו הליכה, אף שהיחס בין שני המרחקים אינו קבוע, ניתן להשתמש במרחק בקו אווירי כאינדיקציה מקורבת למרחק בקו ההליכה.

יתר על כן, כפי שכתב הרב פטרפרוינד, אין ויכוח על כך שברייתא ד"שלשת" מתאימה יותר ל"גישה המקומית", כמבואר במאמר.

בגלל העובדה שמדובר באינדיקציה מקורבת, הצעתי שקו הרוחב של גבול הצפון יהיה במרווח שבין נהר הליטאני שמדרום לצידון, לנהר האולי שמצפון לה (פרק חמישי, זיהוי "הנהר" ו"אמנה", עמ' 26). התיאור המפורט של הגבול בסוף פרק שישי - סיכום הגבול הצפוני (עמ' 32), נועד אך ורק להציג אפשרות סבירה של הגבול ע"פ הגישה המקומית, בניגוד לחלק מתומכי הגישה המרחיבה, הטוענים שאין אפשרות סבירה להצגת הגבול הצפוני לפי הגישה המקומית.

דרישת "ושלשת" - רק לגבי ציר דרום/צפון

ב. דרישת "ושלשת" לא רק לגבי ציר צפון-דרום כמפורש בברייתא ובתוספתא אלא גם לצירי הרוחב -- מזרח מערב -- לענ"ד איננה מסתברת. לא מבחינה טכנית ולא מבחינת נוסח דברי חז"ל בתוספתא ובברייתא, כמובא בפרק הרביעי במאמר, עמ' 24.

זיהוי קדש בצפון

ג. לגבי זיהוי קדש. הזהוי במשנת יוסף, איננו וודאי כלל. ראה:

[D7%A7%D7%93%D7%A9_%D7%A0%D7%A4%D7%AA%D7%9C%D7%99](https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%93%D7%A9_%D7%A0%D7%A4%D7%AA%D7%9C%D7%99)

וכן:

[D7%AA%D7%9C_%D7%A7%D7%93%D7%A9%https://he.wikipedia.org/wiki](https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%93%D7%A9%D7%AA%D7%9C)

כך שקשה להקשות מזיהוי שאיננו וודאי, במיוחד כשיש זיהויים אלטרנטיביים.

יתר על כן: מאחר ומדידת המרחק הנדרשת ע"י "ושלשת" נעשית, כאמור, לפי מרחק קו-הליכה ולא לפי קו-אווירי, אם כן, היחס בין מרחק קו-הליכה למרחק קו-אווירי בין חברון לשכם, הוא גדול יותר מאשר בין שכם לקדש. ניתן להראות זאת במפה טופוגרפית באופן ברור. כי בין שכם לחברון הדרך הררית מאוד. ומכיוון שהדרך לעיר המקלט צריכה להיות ישרה ונוחה (רמב"ם, רוצח, ח, ה), אין ברירה אלא להאריך את התוואי כך שיעקוף הרים וגיאות. (בימי יהושע לא היה ניתן להקים גשר על כל גיא ומנהרה דרך כל הר, מחברון עד שכם).

אם המרחק בקו אווירי בין שכם לקדש, אמור להיות גדול משמעותית מהמרחק האווירי בין שכם לחברון, עיר המקלט קדש יכולה להיות מזוהה אפילו עם תל קדיס, כארבעה ק"מ מערבית לצומת ישע, כמובא במשנת יוסף.

הרב בני דה לה פואנטה

מודיעין

תגובה למאמר 'הפתיחה והחתימה של מגילת איכה' \ הרב חיים סבתו \ גיליון ח

בגליון ח' הובאו דבריו של הרב חיים סבתו נר"ו¹, שהציע שכך יש לקרוא כך את הפסוק האחרון של מגילת איכה:

כִּי אִם מָאֵס מְאֻסְתָּנוּ?! [לא כי, אלא] קִצְפַּתְ עָלֵינוּ עַד מְאֹד!

לדבריו, כוונת הפסוק לומר שה' לא מאס בנו, כפי שנאמר "לא מאסתים ולא געלתים לכלתם"², אלא רק קצף עלינו.

אמנם, מצאנו בדבריו בדברי המדרש³:

"כִּי אִם מָאֵס מְאֻסְתָּנוּ קִצְפַּתְ עָלֵינוּ עַד מְאֹד", אמר רבי שמעון בן לקיש אם מאיסה היא לית סבר, ואם קציפה היא אית סבר, דכל מאן דכעיס סופיה לאיתרציא.

התורה תמימה מביא את דבריו של רבינו יונה המבארים את דברי המדרש⁴:

שכך רצונו לומר, וכי מאוס מאסתנו [והלא] קצפת עלינו, כלומר לא היתה השנאה כ"כ [טבעית] שלא תשוב אלינו ותמאס אותנו כמו הדבר המאוס שאין אדם רוצה בו כלל, אלא קצפת עלינו ומי שקוצף חוזר ומתרצה.

כלומר, לא מאס מאסתנו, אלא קצפת עלינו. כדברי הרב סבתו.

ועם זאת, יש קושי בפירוש זה.

הפסוק בנוי בצורה די ברורה משתי צלעות מקבילות:

כִּי אִם מָאֵס מְאֻסְתָּנוּ / [כי אם] קִצְפַּתְ עָלֵינוּ עַד מְאֹד:

זאת בדומה לפסוקים רבים בפרק ה', כדוגמת

זָכַר ה' מֶה הָיָה לָנוּ / הַבֵּיט [הַבִּיטָה] וּרְאֵה אֶת חַרְפְּתָנוּ:

¹ פשטות המתחדשים, גיליון 8, אב תשע"ט, עמ' 101.

² ויקרא כו, מד.

³ איכה רבה (וילנא) פרשה ה.

⁴ תורה תמימה הערות, איכה פרק ה, הערה מד.

הציפיה היא שגם הפירוש של שתי הצלעות יהיה זהה או לפחות דומה.
נראה אפשרויות נוספות לפירוש הפסוק.

רש"י מפרש:

כי אם מאוס מאסתנו – בשביל שחטאנו לא היה לך להרבות קצף עד מאד כאשר קצפת.
כלומר, רש"י הבין את המילים "כי אם" בתור "גם אם": גם אם מאסתנו, הרי שקצפת עלינו עד מאד.

גם פירוש זה אינו מסביר את שתי הצלעות הפסוק באופן זהה.
בפירוש 'דעת מקרא' הציע שהמילים "כי אם" מובנם "אכן", ואז יש להבין את הפסוק כך: אכן מאס מאסתנו, אכן קצפת עלינו עד מאד. לפי פירוש זה שתי הצלעות אכן מקבילות וזהות.
אפשר להציע פירוש נוסף לפסוק.
בתהלים אומר דוד המלך:

הוֹרֵנִי ה' דְּרָכֶךָ וּנְחֵנִי בְּאֵרַח מִישׁוֹר לְמַעַן שׁוֹרְרֵי: אֵל תִּתְּנֵנִי בְּנֶפֶשׁ צָרִי כִּי קָמוּ בִּי עַדֵי שֶׁקֶר
וַיִּפֶחַ חֲמָס: לוֹלֵא הָאֲמַנְתִּי לְרְאוֹת בְּטוֹב ה' בְּאֶרֶץ חַיִּים: (תהלים כז, יא-יג)

הראשונים מסבירים את פסוק יג כמתחבר לפסוק יב: "לוֹלֵא הָאֲמַנְתִּי לְרְאוֹת בְּטוֹב ה' ", הרי שהייתי נתון "בְּנֶפֶשׁ צָרִי".

הרב אלחנן סמט בביאורו לפרק מציע את הפירוש הבא⁵:

"אכן מאמין אני כי אראה בטוב ה' עוד בארץ החיים, שלולי כן... וכאן אין המשורר משלים את דבריו, כמו חושש הוא לומר בפירוש כמה רע היה אז מצבו."

כלומר, הפסוק למעשה נקטע, כפי שקורה לפעמים לאדם שנושא נאום נרגש.

באופן דומה ניתן לפרש גם את הפסוק האחרון של איכה:

"לָמָּה לְנִצֵּחַ תִּשְׂכַּחַנּוּ תַעֲזֹבְנוּ לְאֶרֶץ יָמִים, הִשְׁיִבְנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ וְנִשׁוּבָה תִּדְרֹשׁ יְמִינוּ פְקָדִים, כִּי אִם אֲכֵן תִּשְׁכַּחַנּוּ, וְלֹא תִשִּׁיב אֹתָנוּ, "כִּי אִם מָאֵס מְאֹסְתָנוּ, [כי אם] קִצַּפְתָּ עָלֵינוּ עַד מְאֹד:"

...

'וכאן אין המשורר משלים את דבריו, כמו חושש הוא לומר בפירוש כמה רע היה אז מצבו'.

⁵ עיונים במזמורי תהלים, עמ' 76.

תגובה לרב יצחק רצקר | איש כל הישר בעיניו | גיליון ח

בהערה זו אבקש להציע לפני מבקשי הפשט אפשרות ביאור פשטי לפסוקים בפרשת ראה, העוסקים באיסור ההקרבה בבמות. אלו הם הכתובים:

לֹא תַעֲשׂוּן כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנַחֲנוּ עֹשִׂים פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כָּל הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו: כִּי לֹא בָאתֶם עַד עֵתָה אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנְּחִלָּה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ: וְעַבְדְּתֶם אֶת הַיְדֹד וַיִּשְׁבְּתֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִנְחִיל אֶתְכֶם וְהֵנִיחַ לָכֶם מִכָּל אֲיִבֵיכֶם מִסָּבִיב וַיִּשְׁבְּתֶם בְּטַח: וְהָיָה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ לְשֹׁכְנֵי שְׁמוֹ שֶׁם שָׁמָּה תָּבִיאוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם עוֹלֹתֵיכֶם וְזִבְחֵיכֶם מַעֲשֵׂוֹתֵיכֶם וְתִרְמַת יֶדְכֶם וְכֹל מִבְּחַר נְדָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְרוּ לָהּ: (דברים יב, ח - יא)

בגיליון הקודם פרש הרב יצחק רצקר שליט"א באריכות ובבהירות את סדרת הקשיים העולה מפסוקים אלו ומדרשות חז"ל עליהם¹. אציג פה בכל זאת את אחד הקשיים המרכזיים: את המילים "איש כל הישר בעיניו" מבאר רש"י כך: "וזהו איש כל הישר בעיניו, נדרים ונדבות שאתם מתנדבים על ידי שישר בעיניכם להביאם, ולא ע"י חובה, אותם תקריבו בבמה".

כל מעיין שם לב בוודאי לקשיים הלשוניים שביאור זה מעלה: ראשית, קשה מאד לקרוא לנדרים ונדבות, שהם ישרים בעיני ה' אך אינם חובה, "הישר בעיניו". זהו אולי רמז אך ודאי לא פשט. שנית, הפסוק כותב "לא תעשוין... איש כל הישר בעיניו", ולפי רש"י צריך לקרוא "לא תעשוין אלא איש כל הישר בעיניו". שלישיית, לפירוש רש"י כלל לא כתוב איפה לא לעשות את הישר בעיניו, אלא אם נתייחס למילים אלו כאילו נכתבו פעמיים, ובמשמעות מתחלפת, ונקרא "לא תעשוין איש כל הישר בעיניו (=הקרבה בבמה) אלא איש כל הישר בעיניו (=נדרים ונדבות)".

זכינו בגיליון 'פשטות' האחרון לביאור עמוק וארוך על דרש מקראות אלו, מאת הרב רצקר שיחי'. אבל בפשט נשאר מקום להתגדר. יש להניח שבני ישראל סברו, כי העובדה שבמדבר הקריבו במשכן בלבד היא משום היותם בחוץ לארץ, אך בארץ הקדושה יותר להקריב בכל מקום. בא משה רבינו להסביר להם כי לא כך יהיה - וכך יתבאר הפסוק: לא תעשוין ככל אשר אנחנו עושים פה היום - דהיינו, את כל הקרבנות שאנו מקריבים פה במשכן - איש כל הישר בעיניו, אל תקריבו את כל הקרבנות בכל מקום שתרצו. אמנם לא נאמר לא תעשוין 'את' אשר וכו' אלא לא תעשוין 'ככול' אשר אנחנו עושים. מה שנותן להבין שלא את כל מה שעושים במשכן אסור לעשות בכל מקום. ומיד אחר מוסיפה התורה ואומרת: כי לא באתם עד עתה אל

¹ פשטות המתחדשים, גיליון 8, אב תשע"ט, עמ' 36.

המנוחה, אבל כשתבואו אליה - רק אל המקום אשר יבחר ה' תביאו קרבנות, כולל מבחר נדריכם ותרומת ידכם שגם הם יאסרו אז להקרבה בבמות. כך לענ"ד מתבאר המקרא כפשטו בלי שום עיקום, ובהתאם לעובדה שבספר ויקרא נאסרו בני ישראל בבמות במדבר.

הרב רצקר העלה במרומז אפשרות שבזמן שהות בני ישראל בעבר הירדן, בארץ סיחון ועוג, כבר הותרו הבמות. לכאורה זו אפשרות שמסבירה את הפרשה טוב יותר, אך יש להוכיח לא כן. כמה פסוקים מאוחר יותר כתוב:

"כִּי יִרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבוּלְךָ ... וְאָמַרְתָּ אֲכַלָּה בָּשָׂר ... בְּכָל אֶרֶץ נִפְשֶׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר:" (דברים יב, כ)

הביטוי "כי ירחיב" מוזכר בדרך כלל בהקשר של העתיד הרחוק. מדוע הוא מופיע כאן? ככל הנראה כדי לומר את הנקודה הזו בדיוק: אם חשבו בני ישראל שבשר תאוה היה אסור רק במדבר וכעת, בארץ סיחון ועוג שלא כל העם צמוד למשכן אלא סובב בערי עבר הירדן, הוא מותר - בא הפסוק להפקיע ולומר שרק כשתכנסו לארץ, והמרחק בינכם ובין המשכן יהיה מרחק גדול באמת, אז תותרו בו.

ומעתה, אם בשר תאוה אסור בעבר הירדן, במות על אחת כמה וכמה שאסורות.

ונברך: תחזקנה ידי כל אחינו המחוננים דרישת הפשט באשר הם שם, ובפרט מייסדי גיליון נכבד זה.

* * *

הרב אברהם מנחם הורוויץ

ניו יורק

הוספה להר חרמון / גיליון ח [מדור הערות והארות] *

קראתי את התגובה מאת הרב חיים אשר ברמן שיחי' ונאמרו בהשכל ודעת.

רציתי רק להוסיף עוד סמך לדברי - כי 'חרמון' פירושה הר מון, הר של שלג, ולפי"ז 'מן' נתפרש ל'שלג':

בתהלים (סח, טו) "בְּפָרֶשׁ שְׁדֵי מְלָכִים בָּהּ תִּשְׁלַג בְּצִלְמוֹן", וכתב האבן עזרא כי 'צלמון' הוא הר ידוע יש עליה תמיד שלג. ולפי זה שם ההר הוא צל מון, כי השוכן שם בצל שלג יתלונן.

* פשטות המתחדשים, גיליון 8, אב תשע"ט עמ' 87.